

ŽEMAITĖ (1845- 1921)

JULIJA BENIUŠEVIČIŪTĖ-ŽYMANTIENĖ

Gimė
Bukantės
dvare, netoli
Plungės
nusigyvenusių
bajorų
šeimoje

Palaidota
Marijampolėje

ASPEKTAI

1. ŽEMAITĖS GYVENAMOJO LAIKOTARPIO ISTORINIAI IR KULTŪRINIAI ĮVYKIAI
2. KULTŪROS ŽMONĖS, SU KURIAIS BENDRAVO ŽEMAITĖ
3. SVARBIAUSI ŽEMAITĖS GYVENIMO ĮVYKIAI
4. ŽEMAITĖS ASMENYBĖS BRUOŽAI
5. ŽEMAITĖS KELIONIŲ ŽEMĖLAPIS
6. ŽEMAITĖS KŪRYBA

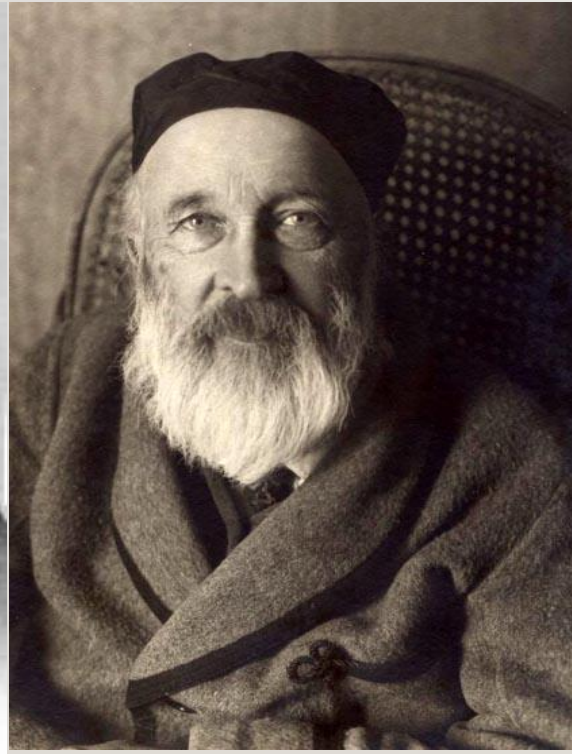
KAS BŪDINGA ŽEMAITĖS GYVENAMAJAM LAIKOTARPIUI?

1. Nuo 1795 m. Lietuva prijungta prie carinės Rusijos. Stiprėja kova už baudžavos panaikinimą, pasibaigusi **1863 m. sukilimu**.
2. **1864 m. uždraudžiama spauda** lietuviškais rašmenimis, persekiojama už viešą lietuvių kalbos vartojimą.
3. Nelegaliai leidžiami **laikraščiai „Aušra“** (1883-1886) ir **„Varpas“** (1889-1905).

KAS BŪDINGA ŽEMAITĖS GYVENAMAJAM LAIKOTARPIUI?

- 4.** 1904 m. gegužės 7d. panaikinamas spaudos draudimas, pasirodo pirmasis **dienraštis „Vilniaus žinios“**(1904-1909).
- 5.** 1914-1918 m. vyksta **Pirmasis pasaulinis karas**.
- 6.** 1918 m. vasario 16 d. paskelbiama **Lietuvos Nepriklausomybė**.

SU KOKIAS KULTŪROS ŽMONĖMIS BENDRADARBIAVO ŽEMAITĖ?

KOKIE SVARBESNI ŽEMAITĖS GYVENIMO FAKTAI?

- Gimė nusigyvenusių bajorų šeimoje.
- 1856–1863 m. mokslas Šėmų dvare pas dėdyną.
- Darbas Džiuginėnų dvare, kur susipažino su dvaro eiguliu Laurynu Žymantu, už kurio 1865 m. ištekėjo, susilaukė 7 vaikų.

KOKIE SVARBESNI ŽEMAITĖS GYVENIMO FAKTAI?

- Ušnėnuose susipaįista su kaimynais Viřinskiiais, uįsimezga kūrbybinė draugystė su Povilu Viřinskiu.
- 1895 m. išspausdinamas pirmasis apsakymas „Rudens vakaras“.
- Vaikams užaugus, po vyro mirties (1897) Žemaitė persikelia į Vilnių, kur įsijungia į kultūrinį gyvenimą.
- 1916-1921 m. gyveno Amerikoje, rinko aukas nukentėjusiems nuo Pirmojo pasaulinio karo šelpti.

ŽEMAITĖS ASMENYBĖ

- Romantiška ir drąsi 1863 m. sukilimo rėmėja
- Darbštuolė žemaičių valstietė
- Jautri realistė rašytoja
- Kalbos kūrėja ir mokytoja
- Viena pirmųjų lietuvių feminisčių
- Rūkė, turėjo 30 metų už save jaunesnį meilužį, sėdėjo kalėjime, nes, dirbdama „Lietuvos žinių“ redaktore, užkliuvo cenzūrai

ŽEMAITĖS KŪRYBA

- Pirmoji žymi moteris rašytoja, realizmo srovės lietuvių literatūroje pradininkė.
- Didžiausią dėmesį kūryboje skyrė meilei, šeimai, moters likimui.
- Apsakymų ciklas pavadintas „Laimė nutekėjimo“.
- Sukūrė ryškių charakterių: Katrė, Petras Kurmelis, Topylis, Vingių Jonas.

ŽEMAITĖS KŪRYBA

- Stipriausia Žemaitės teksto dalis – aprašymas.
- Žemaitė yra dialogo meistrė.
- Ji turtingos, gyvos kalbos rašytoja.
- Į kaimiškąją lietuvių literatūrą atėjo mezalianso (nelygiavertės santuokos) keliu, todėl veikia kaip antropologė: kaimą stebi ir iš vidaus, ir iš išorės.
- Parašė apie 354 apsakymų, apysakų, apybraižų, vaizdelių, keliolika pjesių, pasakojimą apie vaikystę, publicistinių straipsnių, korespondencijų.

REALIZMAS

- Kokias dar literatūrinės srovės ar epochas žinote?
- Kokiai srovei priskiriami šie kūriniai: Igno Šeiniaus „Kuprelis“, Oscaro Wilde'o „Doriano Grėjaus portretas“, Sigito Gedos „Giesmė apie pasaulio medį“, Ričardo Gavelio „Jauno žmogaus memuarai“?
- Ką jums sako pats pavadinimas „realizmas“?

REALIZMAS

LOT. *REALIS* – TIKRAS, DAIKTIŠKAS

- 1855 m. Paryžiuje, žurnale *L'Artiste (Menininkas)* Fernandas Desnoyersas pasirašo manifestą, pavadintą „Apie realizmą” (*Du realisme*); tais pačiais metais atidaroma didžioji Courbet paroda „Realizmas”, o po metų Duranty pradeda leisti žurnalą „Realizmas” (*Le Realisme*).
- „Realizmas yra tikroviškas objektų vaizdavimas.[...] Kadangi žodis „tiesa” visiems reiškia tą patį ir patinka net melagiams, reikia pripažinti, jog realizmas, nors ir nėra šlykštumo ir blogio apologija, turi teisę vaizduoti tai, kas egzistuoja ir yra matoma.”
- „Ir tapybai, ir literatūrai reikalauju veidrodžio teisės.”
- Šias tezes vainikuoja manifesto autorius išvada: „Pagaliau ateina realizmas.”

IDĒJOS

- Dideļę ģtaką darē Čarlzo Darvino evoliucijos teorija ir pozityvistinė filosofija;
- Žmogaus sąmonė ir visuomenė – pastovūs vienetai, pavaldūs gamtos įstatmams;
- Žmogų tyrinėja jo socialinėje aplinkoje;
- Menas – tikrovės imitacija (sena mimezės idėja);
- Literatūra siejama su tapyba ir vizualumu;
- Objektas – žemieji visuomenės sluoksniai ir pažeidžiamos ar asocialios žmonių grupės;
- Literatūra turi siekti meninės tiesos, kuri glūdi objektyvioje ir daiktiškoje realybėje;
- Atmeta romantinį polėkį, intuiciją, svajones, fantazijas ir kt., bet lygiai taip pat priešinasi klasicistinei menų hierarchijai ir aukštajam stiliui.

- Svarbiausias žanras – romanas (patys realistai jį vadino „analitiniu romanu“), taip pat rašoma daug apysakų ir novelių.
- Žymiausi realizmo kūrėjai užsienio literatūroje - **Onorė de Balzakas** („Tėvas Gorijo“, „Eženi Grandė“), **Stendalis** („Parmos vienuolynas“, „Raudona ir juoda“), **Gustavas Floberas** („Ponia Bovari“), **Gi de Mopasanas** („Pampuška“, „Pjeras ir Žanas“, „Vieno gyvenimo istorija“), **Čarlzas Dikensas** („Didieji lūkesčiai“, „Oliveris Tvistas“, „Pomirtiniai Pikviko klubo užrašai“), **Levas Tolstojus** („Karas ir taika“), **Fiodoras Dostojevskis** („Nusikaltimas ir bausmė“, „Broliai Karamazovai“, „Demonai“).
- Į Lietuvą realizmas ateina XIX a. pab. Svarbiausi kūrėjai – **Gabrielė Petkevičaitė-Bitė**, **Lazdynų Pelėda** (seserys Sofija Pšibiliauskienė ir Marija Lastauskienė), **Žemaitė** (Julija Žymantienė).
- XX a. pr. realizmo psichologizmo kryptimi plėtojo Jonas Biliūnas.

GUSTAVE COURBET,
BONJOUR, MONSIEUR
COURBET, 1854 M.

JEAN-FRANÇOIS
MILLET, *THE
GLEANERS*, 1857

HONORÉ DAUMIER,
TREČIOS KLASĖS
KARIETA, XIX A. II
PUSĖ

Vincentas Sledzinskis, *Senutė
veria adatą*, XIX a. II pusė.

Kanutas Ruseckas, *Pjovēja*,
XIX a. pab.

MENO BRUOŽAI

- Dėmesys detalėms (žmogaus gyvenimui lemiamą įtaką daro aplinka);
- Svarbus tų laikų pasaulis, o ne praeitis ar ateitis;
- Praktinė gyvenimo filosofija;
- Svarbiausias realizmo prozos elementas – **personažas**. Jis – charakteris (individas, pasižymintis specifiniais bruožais, kurie turi atitikti jo socialinę klasę);
- Pagrindinė literatūrinė priemonė – aprašymas. Jis padeda apibūdinti personažą ir jo aplinką;
- Veiksmas priklauso nuo charakterio;
- Stilius paprastas ir aiškus, žodis tautus ir taiklus.

AČIŪ UŽ DĒMESI

